

110-114. sury tafsiru mińskiego z 1686 r. (P214)
Autor transliteracji Michail Tarelko. Sprawdziła Irina Synkova

Мінскі тафсір 1686 г. Цэнтральнай навуковай бібліятэкі НАН Беларусі (шыфр 214; арк. 512b)

Сура 110

4. سورة الفتح خمس ايات

5. بسم الله الرحمن الرحيم

6. [1] kedī prijze pūmūc būž~že 'i 'ūṭwuriš ka'ba
'ūzāwši makka [2] 'i 'ūbāčiš lūzī prištenpūwāc
ben[du]

7. du wārī būžej pūlkāmi pūlkāmi [3] preṭū ṭi 'ūsūnc
'i ḥwāl ḥwālūṅ nāleži ṭūṅ būgā šweḡū 'i prūsce ḡ[u]
'ūdpuščene [ ]

Сура 111

1. wime būgā lāškāweḡū milūšerdneḡū

2. [1] žgijūṅ renze 'abū lahabūwe'i neḥ žgine 'i
šām [2] nepūmūže mū w ṭim škārb jeḡū 'i zbirāne
jeḡū

3. [3] [ ] w ḡnū pekelnim 'i škārb jeḡū [4] 'i žūnā
jeḡū nūšūnc pūdžūḡe [5] nā šiji ṭij newieṣṭi [ ]

4. lāncūḥ žūḡnā rūšpālūneḡū

Сура 112

5. wime būgā lāškāweḡū milūšerdneḡū

6. [1] mūw jā muḥammad {'ūšlānāmse}¹ ṭen būḡ
jediniḡ jeṣṭ nemā kūleḡi 'i pūmūcniḡā [2] būḡ mūj
nepije neje weḡūwiṣṭij [3] ne'ūrūzil niḡūḡū 'i
šāmse nerūzil 7. niṣḡūḡū [4] 'i ne jeṣṭ-mu w jeḡū
peršūni būṣṭwe rūwnij nijeden z-lūzī 'ani pūdūbnij

Сура 113

1. [1] mūw jā muḥammad 'ūšlānāmse pūd 'ūbrūne pānā
nebeškeḡū [2] 'ūd žlūsci ṭeḡū ṣṭwurenne [3] 'i 'ūd
žlūsci pripādḡūw nūcniḡ

---

¹ Слова невакалізаванае. Памылкова інтэрпаляванае з перакладу наступнай суры.

2. ġdi ŧlũnce zājze 'i žmruk [4] 'ūd žlũsci ŧuṭṭūw
bābŧkiḥ w wenzāne w wenzili nici ŧurūwiḥ [5] [ ]
žāždrūsniķūw kedi
3. žāždrūsć ċinūḡ

Сура 114

4. اعوذ بالله من الشيطان الرجيم pūlecāmse pānū būḡu 'ūd ŧaṭānā
preķlenŧwem 'ūbiṭeḡū
5. wime būḡā lāŧkāweḡū milū[ŧerdneḡū]
6. [1] mūw jā muḡammad pūlecāmse pūd 'ūbrūne pānū
lūzķemū [2] ķrūlūwi lūzķemū [3] prāwziwemu būḡū
lūzķemū [4] 'ūd žlūsci
7. 'i žwudūw ŧaṭānŧkiḥ [5] ķṭūrij žnūŧċā w ŧercāḥ
lūzķiḥ
8. bū biwā ŧaṭān 'i ŧlūzi kedi ķṭūrij žwuzi
9. [6] 'i 'ūd ferejūw 'i 'ūd žnūŧċenā lūzķeḡū

36. sura tafsiru mińskiego z 1686 r. (P214)

Autor transliteracji Michail Tarelko. Sprawdziła Irina Synkova

У тэксце дадзеныя спасылкі на розначытанні лексічнага характару ў трох іншых рукапісах, якія змяшчаюць пераклад 36-й суры: тафсіры XVIII ст., мікрафільм якога захоўваецца ў ТНББ Беларусі² (ТНББ), тафсіры Халіля Юзэфовіча канца XIX або пачатку XX ст. з прыватнай калекцыі (ТХЮ) і хамаіле сярэдзіны XIX ст., што захоўваецца ў Гродзенскім дзяржаўным музеі гісторыі рэлігіі (шыфр ЧЗ 1814).

Адрозненні арфаграфічнага, фанетычнага, граматычнага, сінтаксічнага характару, а таксама выпадкі адсутнасці або наяўнасці злучнікаў "i, a", формаў дзеяслова бус у функцыі копулы і асабовых займеннікаў перад фінітнымі формамі дзеяслова не ўказваюцца.

² Старонкі ў мікрафільме не нумараваныя, таму мы вымушаныя ўмоўна пранумараваць тыя 10 старонак, на якіх змяшчаецца тэкст 36-й суры, лічбамі ад 1 да 10.

арк. 362b³

4. [1] 'i člūweče⁴ [2] ɣur'ānu dlā swentūbliwusci 'i mūndrūs-ci jeǵū [3] žāpewne ješteś ti jeden ž-murselūw prūrūḳūw [4] nā drūze

5. prāwziwej [5] žešlānij ten ɣur'ān 'ūd šwentēǵū⁵ milūšerdneǵū⁶ [6] dlā pūštrāšenā lūzej ḳūrejšūwških⁷ tim cū bili štrāšeni 'ūjcūwi jih

6. 'ūni 'ū plūšenštwu⁸ [7] žāpewne būžže šlūwu prižwujitū⁹ nād mnūǵimi z niḥ preṭū 'ūni ne 'ū

7. w[erū]ŋ¹⁰ [8] 'i¹¹ 'ūčinilišmi 'ū šijāḥ jih 'ūkūwi 'ūǵnište ṭimiž 'i dū rúnḳ šḳūwāne preṭu 'ūni

8. žāmrūženi nā 'ūčāḥ [9] 'i wčinilišmi mezi nimi 'i renḳūmā jih žāšlūni 'abī priḳlād newizeli 'i pū žāze jih

арк. 363a

1. žāšlūni cemne 'i priḳrilišmi jih 'ūci preṭū 'ūni newizūŋ [10] 'i rūwnū ṭū nād nimi

2. ḥūc ti jā muḥammad [benzeš] štrāšic¹² jih 'ābū neštrāš jih jūž 'ūni ne 'ūwerūŋ¹³ [11] žāpewne ṭi benzeš štrāšil ṭih ḳṭūre

3. pūddācūŋse¹⁴ pūd priḳāzāne ɣur'ānnūje 'i būjāzniḳūw būžih žā'ūcne preṭū šemenčūj jih žbāwenem ǵreḥūw¹⁵ 'a plāṭā swentū

³ У рукапісе адсутнічае пераклад *басмалы*, але ён маецца ў: ТНББ 1:6: w 'ime būgā lāšḳāweǵū milūšerdneǵū i ЧЗ 1814 4a:3: w 'ime boǵā lāšḳāweǵo milošerdneǵo.

⁴ У ЧЗ 1814 гэтаму выразу папярэднічае заўвага: 'ime muḥammadowe.

⁵ Тафсир Халіля Юзэфавіча (ТХЮ): swentebliwoǵo'.

⁶ ЧЗ 1814 4a:5: milošerdneǵo boǵā.

⁷ ЧЗ 1814 4a:6: ḳūrejšow 'izmā'elitow.

⁸ ТХЮ 369b:5: 'ū pošlūšenštwū'; ЧЗ 1814 4a:6: pšeṭo jih 'oplošenštwo.

⁹ ЧЗ 1814 4a:6: prāwziwo.

¹⁰ Чарніла расплылося. Параўн., ТНББ 2:1: ne 'ūwerūŋ; ТХЮ 370a:2: ne 'ūwežon; ЧЗ 1814 4b:1: ne 'uweron.

¹¹ ТНББ 2:1: žāpewne; ТХЮ 369b:7; ЧЗ 1814 4b:1: žāpewne.

¹² ТНББ 2:3: benzeš štrāšic jih 'ābū neštrāšic; ТХЮ 370a:1: benzeš štrāšil jih 'ābo neštrāšic; ЧЗ 1814 5b:3: benzeš štrāšic jih 'ābo neštrāšic.

¹³ ТНББ 2:4: jūž newerūŋ; ТХЮ 370a:2: jūž 'oni ne 'ūwežon; ЧЗ 1814 4b:5: jūž ne'ūweron.

¹⁴ ЧЗ 1814 4b:6: podejmuse.

¹⁵ ТНББ 2:5: žbāwenjūm; ТХЮ 370a:3: žbāwenem; ЧЗ 1814 5a:1: žābāwenjem.

4. pliwe nā wečnūsc [12] žāpewne mī 'ūžiwāmi mārṭwiḥ bū nāpišāne šūḡ cū wprūdi činili 'uč[i]nk[i] 'i jūž ę minelū 'i cū ęerāž žwiķli činice¹⁶ čizle

5. či dūbre 'i wšitęke reči z[l]ičūne¹⁷ 'i špišāne 'ū nāš w peršiḥ ęsenęāḥ māṭriķāḥ lawḥ 'al-maḥfūž [13] dāj jim pūdūbenšęwu 'albū pūdbij [jim]

6. pūdūbenšęwu¹⁸ lūzi 'ānči'uḥiįskiḥ mešķājūnciḥ w šele¹⁹ kedi prišli dū niḥ pūšli 'ūd pānā ježūšā [14] w ęen čāš pūšlālišmi²⁰

7. dū niḥ dwuḥ jednemū 'ime jān 'i²¹ šęfān preṭū 'ūķlāmāli jiḥ²² 'i pūšwencilišmi ęiḥ 'abī²³ pūṭpārli ęrecim šam'ūnem²⁴ preṭū ci²⁵ reķli pewne mi

8. dū wāš pūšli ješęesmi [15] ci newernici reķli ješęesce wī ęilķū lūzi²⁶ pūdūbne nām 'i ne žešlāl būę²⁷ nic

арк. 363b

1. nā pūd pārce prāwdi wāšęj neješęesce wī ęilķū ķlāmšęwū pūwedāce²⁸ [16] reķli ci pūšli pāne nāš wiedūm že mi žāpewne

2. dū wāš pūšlānimi ješę²⁹ [17] 'i nic neješę nā nāš ęilķū priķāžāne bužžū dūneśc 'i rūšlāwic [18] reķli newernici žāpewne

3. wizim wāš blendniḥ ješli nepuwścūnęneceše 'i nepūjzeze prūč žāpewne 'ūķāmenūjem wāš 'i dūṭķnese wāš 'ūd nāš

¹⁶ ТНББ 2:6: **żwiķli činic**; TXIO 370a:4, ЧЗ 1814 5a:2: **żwiķli činic**.

¹⁷ ТНББ 2:6: **zličūne**; TXIO 370a:4: **zličone**; ЧЗ 1814 5a:2–3: **zličone**.

¹⁸ У рукаписе: **pūdbijem pūdūbenšęwu**. Параўн. ТНББ: **pūdbij jim pūdūbenšęwu**.

¹⁹ ТНББ 2:6; TXIO 370a:5; ЧЗ 1814 5a:4: **w sele** прапушчана.

²⁰ ТНББ 2:7: **ędi pūšilālišmi**; TXIO 370a:5: **ędi pošlālišmi**; ЧЗ 1814 5a:5: **ędi pšišli**.

²¹ ЧЗ 1814 5a:5: **druęemu**.

²² ЧЗ 1814 5a:5: 'ūķāmenowāli jiḥ 'obidwuḥ.

²³ ТНББ 2:8: 'abū; TXIO 370a:7: 'abo; ЧЗ 1814 5a:6: 'albo.

²⁴ Глоса: **šam'ūn ęo ješę [...]** (тэкст невакалізаваны). У ТНББ: **seme'ūn ješę pūṭr**; TXIO: **semūn ješę poṭr**. У ЧЗ 1814 5a:6 у асноўным тэксце: **sem'ūnem ęo ješę poṭrem**.

²⁵ У ТНББ, TXIO 370a:7: **ci** адсутнічае.

²⁶ ТНББ 3:1: **neješęesce wī ęilķū lūzi 'ādāmske**; TXIO 370a:6: **niješęesce wī ęilķo lūzi 'ādāmske**; ЧЗ 1814 5b:1: **niješęesce wī ęilķo [ ] 'ādāmske**.

²⁷ ЧЗ 1814 5b:2: **lāšķāwi būę**.

²⁸ Гук [c] перададзены літарай ص з трыма кропкамі **над** ёй.

²⁹ ТНББ 3:2: **šūḡ**; TXIO 370b:1: **şon**; ЧЗ 1814 5b:4 **şoḡ**.

4. menke şercā pālūncā [19] reḵlī 'ūni dū newerniḵūw
zlūsc wāšā weşpūl ž-wāmi jeşlibiśce wī priḵlād wzeli
newizeli bisce nāş žā ḵlāmlīwiḵ

5. lūzej³⁰ wīzim wāş žesce wi [lūdem] žbitečnim³¹ [20] 'i
prişed w ṭim čāse ş-pūsruḵū mieşṭā³² mūnż [ḥabīb]
nağḡār³³ prendḵū ḥūzūncij³⁴ reḵl³⁵

6. 'i lūz[i nāši]³⁶ prişṭānce³⁷ dū priḵāžāne ṭiḥ pūşlūw³⁸
[21] 'i prişṭānce dū niḥ ḡdiż 'ūni nepūṭrebūjūṅ 'ūd wāş
nāḡrūdi³⁹ 'i 'ūni şūṅ

7. prāwziwū drūḡū nāprūwāzeni [22] 'ā cū mne şṭālū že jā
neşlūže ṭemū ḵṭūrij şṭwuril mne 'i wī wśiśce⁴⁰ dū neḡū
pūwrūzizese

8. [23] či-jā mām ṭrimāc 'ūprūč neḡū būḡā jeşli žāḥce
būḡ⁴¹ žārāzi me ḥūrūbāmi priḡūdāmi nepū

арк. 364a

1. mūže mne 'ūd ṭeḡū⁴² pričini jiḥ w čim ḵūlweḵ
'ūdb[i]z⁴³ 'i ne pūmūḡūṅ⁴⁴ mne 'ūwulnic [24] žāpewne
jā 'ūd jedineḡū būḡā 'ūddālenşe ben[d]e⁴⁵ w blenže

2. welkim⁴⁶ [25] žāpewne jā 'uwerām būḡū wāšemū
preṭū 'ūşlišce 'ūde mne [26] reḵlūse dūşi jeḡū
'izce⁴⁷ dū rāju

³⁰ У ТНББ, ТХЮ, ЧЗ 1814 lūzej адсутнічае.

³¹ ТХЮ 370b:3: **žesce lūdem žbitečnim**; ЧЗ 1814 6a:1 **žesce wi žbitečne**.

³² ЧЗ 1814 6a:2: **mieşcā**.

³³ У рукапісе **mūnżčīne nağḡār**. Параўн. ТНББ 3:5, ТХЮ 370b:4: **mūnż ḥabīb nağḡār**.

³⁴ Глоса: **şinā ṭemū člūweḵū 'ülečili 'i jemū şpūḥlemū 'iz 'ūci belmu şṭārli**. ТХЮ 370b: **şinā ṭemū čloweḵū' 'ülečili 'a jemū' belmo şṭārli**.

³⁵ ТНББ 3:5; ЧЗ 1814 6a:3: **ṭen reḵl**.

³⁶ У рукапісе: **lūzim rāşşe**. ТНББ 3:6: **lūze nāşi**; ТХЮ 370b:4: **lūzi nāşi**; ЧЗ 1814 6a:3: **lūze nāşe**.

³⁷ Літара ʃ мае ў гэксце два знакі вакалізацыі: *fatxa* і *kyra*. У транслітарацыі мы адлюстравалі апошняю, арыентуючыся на паўторнае ўжыванне гэтага дзеяслова ў гэтым самым радку ў форме **prişṭānce**. Параўн., аднак, ТНББ 3:6: **preşṭānce... prişṭānce**; ЧЗ 1814 6a:3: **preşṭānce lūze nāşe... prişṭānce**, хоць ТХЮ 370b:4 **pşişṭānce... pşişṭānce**.

³⁸ ЧЗ 1814 6a:3: **proroḡew poşlāniḥ**.

³⁹ ТНББ 3:6: **žāplāṭi**; ТХЮ 370b:5 і ЧЗ 1814 6a:4: **žāplāṭi**.

⁴⁰ ТХЮ 370b:5: **'i wśiśce**.

⁴¹ ЧЗ 1814 6a:6: **lāşḵāwi būḡ**.

⁴² ТНББ 3:8: **'ūd neḡū**; ТХЮ 370b:6: **'od neḡo'**.

⁴³ У рукапісе: **'ūdbūz**. Параўн. ТНББ 3:6: **'ūdbic**, ТХЮ 370b:7: **'odbic**.

⁴⁴ ТНББ 3:8: **nemūḡū**.

⁴⁵ У рукапісе: **benze**. Параўн. ТНББ 4:1: **bende**; ТХЮ 370b:7: **bendā**; ЧЗ 1418 6b:2: **bendā**.

⁴⁶ ТХЮ 370b:7: **welkim jāwmim**.

3. reklā dūšā⁴⁸ ḥabīb naččārūwā 'aj žālse būže bī lūže mūjī wezeli tū [27] že me žbāwil būg mūj 'i 'ūčinil me mezi swentimi⁴⁹

4. [28]⁵⁰ 'i ne žešlālišmi nā lūd jegū pū nim [ž-wujške]⁵¹ 'ūd

5. nebā⁵² 'i ne žešlemi wujške nā žgūbe jih [29] tīlkū 'ūčinim dūsic žgūbe jih tīlkū glūsem 'ānjelskim ġābrijelūwīm ž-jednego krikū

6. preṭū 'ūni wšišci žānemeli [30] 'ij bedā⁵³ nāšā nā newerniki⁵⁴ cū prišli dū nāš⁵⁵ 'ūd

7. pūšlūw tīlkū bilī mī jim ġārcūncimi⁵⁶ 'i žā nic jih melī [31] či-newezeli 'ūni jāķū būgūbilišmi

8. bilišmi⁵⁷ pred nimi bendūnciḥ 'iz 'ūmmatūw že 'ūni jūž⁵⁸ dū niḥ nepūwrūcūḥ [32]

арк. 364b

1. 'iz niḥ wšišci 'urāž zebrāni pred nāmi ġūṭūwimi šūḥ [33] 'i priklād ješt jim w zemi

2. žāmārlej 'ūžiwjemi jūḥ 'i winūsīm z nej zārnā preṭū tū jezū

3. [34] 'i 'ūčinilem⁵⁹ w nej šādi 'ūgrūdi 'ūd fiḡ 'i dūķtīlūw 'i rūzineķ 'i wiṭūčilīšmi z nej 'ūd žrūdūl reki

4. [35] 'abī jedli 'iz 'ūwucūw jegū swentih 'i neješt tū 'ūčineķ rūnķ jih 'a preṭū čemū nemāze ḥwāli činic [36] čištij

⁴⁷ TXЮ:371a:1; ЧЗ 1418:6b:3: 'i3.

⁴⁸ ЧЗ 1418:6b:3: dūšā moajā.

⁴⁹ ТНББ 4:3: mezi swentimi swentim; TXЮ 371a:1: menzi swentimi swentim; ЧЗ 1418 6b:4: mezi swentimi swentim pšeṭo 'ūķāmenowāli ġo newernici.

⁵⁰ Глоса: ٢٣ الجزاء الثالث والعشرون “дваццаць трэці джыз. 23” (TXЮ 271a).

⁵¹ У рукапісе: wujškaš; TXЮ 371a:2: zšwoškw; ЧЗ 1418 6b:5: žwūjsek. Аднак ТНББ 4:3: ž-wujšk.

⁵² ТНББ 4:4: ž-nebā; TXЮ 371a:2: z-nebā; ЧЗ 1418 6b:5: ž-nebā.

⁵³ ТНББ 4:5, ЧЗ 1418 7a:1: 'aj bedā.

⁵⁴ ТНББ 4:5: newulniki; TXЮ 371a:3, ЧЗ 1418 7a:1: newolniki.

⁵⁵ TXЮ 371a:4: pšišli do nāš bili.

⁵⁶ У рукапісе: ġārcūnimincimi. Параўн. ТНББ 4:6: ġārzūncimi; TXЮ 371a:4, ЧЗ 1418 7a:2: ġārgzōncimi.

⁵⁷ Слова невакалізаванае. Магчыма, памылковы паўтор другой частцы папярэдняга дзеяслова (параўн. ТНББ 4:6: pūgūbilīšmi; TXЮ 371a:4: poġūbilīšmi).

⁵⁸ ЧЗ 1418 7a:3: juž pewne rozumejo.

⁵⁹ ТНББ 5:1: pučinilem; TXЮ 371a:7: počinilem; ЧЗ 1814 7a:5: 'i počinilīšmi.

5. ješt būg h̄wālebniḡ k̄tūriḡ ṣṭwuriḡ mālženṣṭwū 'i pāri we wšit̄kiḡ rečāḡ ṣ-ṭegū cū widāje zemje 'i ṣ-perfekcij dūš-wāsiḡ

6. 'i ṣṭegū cū newezū [37] 'i ješt jim zā cūd 'i priḡlād cemnā nūc zzirāmi z nej zen kedi 'ūnā

7. biwā cemnū dlā niḡ [38] 'i ṣlūnce ṭež h̄ūzi pū 'aṣpektāḡ 'i žwičājniḡ ṣwujih̄ dūmāḡ 'ūṭu cūs⁶⁰ ṣlišāl rūṣpūrūncā⁶¹ ṣwenṭegū mūndregū

8. wiedūmegū pūrūndki [39] 'i mešenc ṭež zā priḡlād rū[ṣpuru]nzilismi⁶² ḡū pū ḡrūngū ṣlūnečnim nā dwāzesce 'ūs̄im ṣṭūmpnūw 'ažese ṭāḡ wiṣili⁶³ 'i ṣḡilise

арк. 365a

1. jāḡū rūščke⁶⁴ fiḡūwā⁶⁵ 'i priwrūciše dū peršeḡū žwurūṭū [40] nepriṣṭūji ṣlūncu 'abī h̄ūzilū pū ṣṭenpāḡ⁶⁶ mesečniḡ 'ābi⁶⁷ ṭež nūc premijāz dnje

2. wšit̄ḡū ṭū pū nebūṣāḡ⁶⁸ dūh̄ūzūnc⁶⁹ 'ūneḡū h̄wālūnc [41] 'i ṭū zā priḡlād jim žesmi wṣāzili nāšenjā jih̄ prūdke w ḡrent̄⁷⁰ nūḡūw

3. nāpelnūnī [42] ṣṭwuriliṣmi dlā niḡ nā pūdūbenṣṭwu cū ṭerāṣ wsādāze⁷¹ [43] 'ā jesli zāḡce

4. wṭū[p]imi⁷² jih̄ preṭū nenājcese rāṭūwālنيḡ⁷³ jim 'i ne bendūḡ 'ūni wižwuleni [44] ṭilḡū lāṣḡā nāšā 'ūd nāṣ predlūžāmī žiwūṭā jih̄

⁶⁰ TXIO 371b:4; ЧЗ 1814 7b:4: co.

⁶¹ ТНББ 5:5: rūṣpūrūnzā; TXIO 371b:4: roṣpožonze; ЧЗ 1814 7b:4 roṣporonzenje.

⁶² ТНББ 5:6: rūṣpūrūnzilismi; TXIO 371b:4: roṣpožonzilismi; ЧЗ 1814 7b:5:

roṣporonzilismi.

⁶³ ТНББ 5:6: wiṣili 'i ṣḡilise; TXIO 371b:4: wiṣli 'i ṣḡilise; ЧЗ 1814 7b:6: wiseli 'i ṣḡililise.

⁶⁴ ЧЗ 1814 7b:6: rūžgā.

⁶⁵ У рукописи: fiḡūḡūwā (?). ТНББ 5:6: fiḡūwā; TXIO 371b:5: funiḡowā; ЧЗ 1814 7b:6:

fiḡowā.

⁶⁶ ТНББ 5:7: ṣṭompnāḡ; TXIO 371b:5: ṣṭempāḡ; ЧЗ 1814 8a:1: ṣṭonpāḡ.

⁶⁷ TXIO 371b:5: 'ābo; ЧЗ 1814 8a:2: 'a.

⁶⁸ TXIO 371b:6: wšišṭḡo po neboṣāḡ; ЧЗ 1814 8b:2: wšišṭḡo po neboṣeḡ.

⁶⁹ ТНББ 5:8: h̄ūzūnc; TXIO 371b:6; ЧЗ 1814 8a:2: ḡozonc.

⁷⁰ ТНББ 5:8: prurūke w 'ūḡrent̄; TXIO 371b:7: proroḡā w 'oḡrent̄; ЧЗ 1814 8a:3: proroḡow 'oḡrent̄.

⁷¹ ЧЗ 1814:8a:4: ṭeḡo 'oḡrent̄u co 'i ṭeres wsedāce.

⁷² ТНББ 6:2: wṭūpemi; TXIO 372a:1: wṭopi; ЧЗ 1814 8a:4 poṭopemi.

⁷³ TXIO 372a:1: rāṭowniḡā.

5. jim⁷⁴ dū čāšu zāmerūnegū [45] 'a kedi reklū se dlā niḥ bŭjcese teḡū cū pred wāmi ješt send 'i liḡbā 'i cū pū wāš ḡreḥi wāše

6. žebis̄ce bilī zŭbžālŭwāniḥ nācij⁷⁵ [46] nepriḥūzi jim zā priḡlād z-nāwuk 'i cū[d]ūw⁷⁶ {dūw}⁷⁷ bŭḡā jiḥ ṭilḡū biwājūḡ

7. 'ūd negū ṭwāri 'ūdwrŭcūnimi [47] 'a kedi se reče jim 'ūfārŭjce jālmŭžnŭ š-teḡū cū 'ūpŭžiṭḡŭwāl wām bŭḡ rekūḡ

8. ci ḡṭŭre newernici šūḡ nā ṭiḥ ḡṭŭre 'ūwerili⁷⁸ čī-nāḡārmic māmi teḡū cū neḡce bŭḡ nāḡārmic jeḡū⁷⁹

арк. 365b

1. reḡl prŭrŭḡ ṭilḡū welkim blenze⁸⁰ jāwnim [48] 'i reḡlī kedi 'ūštātḡnij ṭermin⁸¹ jesli ṭi ještes

2. š-prāwziwiḥ [49] ne 'ūštregŭḡ⁸² se ṭilḡū ḡlŭš ṭrŭmbi 'anjelskej jeden šṭrŭḡij 'ūḡārne jiḥ šṭrāḡ 'ā 'ūni bendŭ

3. nc 'ū šṭārānjŭ swieṭā [50] pr[e]ṭŭ [ne]bendŭ mŭḡli⁸³ 'ūčinic ṭeštāmentŭw 'āni-se pŭwrŭcŭḡ 'ūd ṭārḡŭ dŭ šwujih⁸⁴ [51] 'ā šundnij zen šṭāne⁸⁵

4. 'i zāṭrŭmbic⁸⁶ pŭwṭŭre preṭŭ zārāš 'ūni z-ḡrŭbŭw pŭwrŭcŭnse dŭ bŭḡā šweḡŭ jeden zā drŭḡim pŭpline [52] reḡnŭḡ

⁷⁴ ТНББ 6:2: 'i predlŭžemi žiwuṭā jim; TXIO 372a:1: 'i predlŭžem žiwuṭā jim; ЧЗ 1814 8a:5: 'i pšedlŭžemi žiwuṭā.

⁷⁵ ТНББ 6:4: žebis̄ce bilī zŭbžālŭwāniḥ nācij; TXIO 372a:2: žebis̄ce bili dobže zobžālŭwāniḥ lŭzej.

⁷⁶ У рукаписе: cūzŭw.

⁷⁷ Памылковы паўтор склада.

⁷⁸ TXIO 372a:5: 'imānu 'ūwežili.

⁷⁹ ТНББ 6, глоса: ṭŭ šlŭwe 'ūd newerniḡŭw neprištāwājŭ nā rŭšpŭrŭnzenŭ bŭžim. У TXIO 372a:5: уключана ў асноўны тэкст: ṭo šlowā 'od newerniḡow' neprištāwā jemŭ' nā rošpožondzen nu božim.

⁸⁰ ТНББ 6:7: ṭilḡŭ w welkim blenze; TXIO 372a:6: wī ṭilḡo w welkim blenze.

⁸¹ ТНББ 6:7: kedi ṭen ṭermin 'ūštātḡnij; TXIO 372a:6: kedi ṭen ṭermin 'oštātḡni; ЧЗ 1814 7b:6 [ ] ṭen ṭermin 'oštātḡni.

⁸² ЧЗ 1814 8a:6: jeḡo šṭregŭnse.

⁸³ ТНББ 7:1: nebendŭ mŭḡli; TXIO 372b:1: nebendon moḡli; ЧЗ 1814 8b:5: nebendo moḡli.

⁸⁴ ЧЗ 1814 8b:2: do domow šwojih.

⁸⁵ Глоса: swiet benze pŭšṭuwāc čṭirizesce lāṭ. Маецца таксама ў ТНББ, TXIO 372a.

⁸⁶ ТНББ 7:1: 'i zāṭrŭnbise w ṭrŭnbe; TXIO 272b:1: 'i zāṭrŭmbise w ṭrŭmbā; ЧЗ 1814 8b:3: 'a podejmese zāṭronbi w ṭrŭmbā.

5. newernici⁸⁷ 'aj bedā nāšā žes nāš wšķeresil šnem
zmūrūniḥ 'i mejšc špūkūjniḥ 'ūtū cū nāṭerminuwāl
pānbūg šundnij [zen]⁸⁸ 'i prāwze mūwili prū

6. rūci [53] 'ā ṭū neštālū ṭilķū ž-ğlūšū jedneḡu
ž-ṭrūmbi 'anijelskej preṭū 'ūni wšisc[i] 'ūrāž

7. dū nāš zberūnse ḡūṭūwi [54] preṭū w ṭen zen
nebenze šķriwcūnā nečijā dūšā w žādnej reči 'i
nebenze plāṭi ṭilķū cości

8. dūbre 'ūčinili⁸⁹ [55] pewne lūze rājšci w zen
ṭen w žābāwāḥ šwujih

арк. 366a

1. w hūjnūsci 'ūwucāḥ rājškiḥ [56] 'ūni šāmi 'i
žūni jih w ḥlūdāḥ nā ṭrūnāḥ prišlūniwšise [57]

2. dlā niḥ ṭām w rāju 'ūwuce šūḡ 'i dlā niḥ cū
ḡūlweḡ šūbe būžūndājūḡ [58] pūždrūwene nā niḥ šlūwā

3. būžegū 'ūd lāški pelnegū' milūšerdnegū [59] 'i
reče būg 'ūdberce 'i rūžlūncese zis 'i ḡrešnici 'ūd
werniḥ⁹⁰ [60] 'i reče būg dū ḡrešniḥ⁹¹ 'ābū⁹²
nenāpūmināl

4. dū wāš⁹³ 'i šīni člūweče žebišce nešlūžili
šejṭānūwi pewne 'ūn wām neprijācelem welkim

5. 'i žnāčnim [61] 'ā mne mejce žā būḡā šlūžce mne
ṭā drūḡā prūštā dū rāju [62] bū ḡdiž zwud šeṭān

6. š-wāš nācije mnūḡe 'a čemūsce nebilī
rūžmišlājūnci 'i⁹⁴ ne žrūžūmeli ṭū [63] 'ūtū ṭu
peḡlū ḡahanam

7. w ḡṭūre⁹⁵ bilū wām deḡlerūwāne [64] 'ūḡūzze ž dū
negū zis dlā ṭegū cūsce bilī newerniḡāmi [65]

8. 'ūtū zis žāpecentūjem nā 'ūštā jih 'ā ḡāžemi
mūwiž renḡūm jih pred nāmi 'i swāčic bendūḡ

⁸⁷ ЧЗ 1814 8b:4: **reḡno ci.**

⁸⁸ ТНББ 7:3: **šundnij zen**; TXIO 372b:2: **šondnij zen**; ЧЗ 1814 8b:5: **šondni zen.**

⁸⁹ TXIO 372b:5: **či dobre či zle kežden šwojā žāplāṭā wezme žā šwoje 'ūčinki**; ЧЗ 1814 9a:3: **cosce dobre lūb zle 'ūčinki.**

⁹⁰ TXIO 372b:7: **weronciḥ.**

⁹¹ ТНББ 8:1: **ḡrešniḡūw.**

⁹² ТНББ 8:1: 'ābūm; TXIO 373a:1: 'ābi.

⁹³ ТНББ 8:1: wām; TXIO 373a:1; ЧЗ 1814 9:2: wāš.

⁹⁴ TXIO 373a:3: 'aniṭež 'i.

⁹⁵ ТНББ 8:4; TXIO 373a:6: **ḡṭure**; ЧЗ 1814 9b:5: **ḡṭure.**

арк. 366b

1. nūgi jih cū bilī šūbe zārūbilī 'i žgrešeli [66] jesli bismi⁹⁶ ḥceli zācmilibismi nā 'ūcāḥ jih
2. 'i spešilibisse nā drūge ġdiž tū⁹⁷ wżrūku nimāš žkūnṭi pūwizāl⁹⁸ [67] 'i tež jeslibismi ḥceli prewrūcilibismi jih peršūni nā 'inše
3. nā mejšce jih nebendū mūgli 'ūniśc 'āniše nāwrūcic [68] 'ā kūmū dām weḥ dlūġij 'a pūnižimi ġū
4. w šṭārūsci mezi lūzmi čemū tū šūbe nezrūzumece⁹⁹ cū pū ṭākim weḥu [69] 'ūtūž ne'ūčilismi¹⁰⁰ muḥammadā pūliṭiki 'i wiršūw šklādānjā 'i nepūṭrebnū tū jemū
5. jemū¹⁰¹ nejest¹⁰² 'ūn ṭilḳū ḥwālūncij būgā 'i ḳur'ān wijāwājūncij [70] dlā pūšṭrāšenā ṭeġū cū jest žiwij dū 'ūwerenjā
6. 'i prāwdi šlūwu ḳur'āne nā newerniḥ kāfirūw [71] 'ābū newizūḡ newernici žesbimi¹⁰³ 'ūtḥurili dlā niḥ ṭo cū
7. 'ūčineḳ rūnḳ nāšiḥ mūcūḡ bidlentā preṭū 'ūni ṭim bidlentūm wlāzi šūḡ [72] 'i pūwulnimi jih¹⁰⁴ 'ūčinil dlā niḥ
8. nā ḳṭūriḥ sedāce¹⁰⁵ jezzize nā niḥ 'a ž-neḳṭūriḥ jece jih [73] 'i dlā niḥ¹⁰⁶ w niḥ že welke pūžiṭki

арк. 367a

гласа: jezdic wuzic 'ūrāz 'i pūžiṭki nāpiṭki ž-mleḳe¹⁰⁷

⁹⁶ чз 1814 10:1: **jeslismi**.

⁹⁷ ТНББ 8:7: **ġdi preṭū**; ТХЮ 373a:6: **ġdiš proṭo**.

⁹⁸ ТНББ 8:7: **šḳūnṭi jū wiziš**; ТХЮ 373a:6: **šḳonṭi-je wiziš (weziš)**

⁹⁹ ТНББ 9:1: **nenāwčilem jā muḥammad[ā] 'āšūḳānjā 'āniṭež 'ūn pūṭrebūje**; ТХЮ 373b:1: **nināwčilem [j]ā muḥammad[ā] 'ošūḳānjā 'aniṭež 'on poṭšebūje**.

¹⁰⁰ У рукописе памылкова **ne'ūči[ni]lismi**. Параўн. ТНББ 9:1: **ne'ūčilismi**; ТХЮ 373b:1: **ne'ūčilem**.

¹⁰¹ Памылковы паўтор слова **jemū**.

¹⁰² ТНББ 9:1: **jest 'ūn ṭilḳū ḥwālūncij**; ТХЮ 373b:1: **bo jest poṭrebnij ḥwālōncij**.

¹⁰³ ТНББ 9:3, ТХЮ 373b:2: **žesmi / žesmi**. Можа быць, першапачаткова ў Р214 была напісана лігара 𐤆 з трыма кропкамі пад ёй, а потым выпраўлена на 𐤆, таму знізу засталіся кропкі?

¹⁰⁴ **ṭih?**

¹⁰⁵ ТНББ 9:4: **wsedāce**; ТХЮ 373b:4: **wsedāce**.

¹⁰⁶ **ṭih?**

¹⁰⁷ Гэтая гласа мае характар дапісвання прапушчанага тэксту. У ТНББ і ТХЮ гэта асноўны тэкст.

1. 'ā čemūž mu¹⁰⁸ zā tū h̄wāli ne 'ūddājece [74] 'i zāwzelise 'i prijeli 'ūpruč mne bŭgā¹⁰⁹ bŭgi 'ūbrāzi bŭlwāni špŭzewājŭnse že te bŭgi jih wšpŭmŭgŭŋ 'ūd menke

2. mŭjih¹¹⁰ rāṭŭwāz bendŭŋ [75] nebendŭ mŭgli jih wšpŭmŭc 'i te newernici dlā ṭih bŭgŭw¹¹¹ wešpŭl ž-bŭgi šwujimi wujškāmi dŭ peklā gŭṭŭwi bendŭŋ [76] neḥāj nefrāšŭjŭŋ cebe jā muḥammad

3. šlŭwā jih¹¹² newernikŭw že ṭŭbe ḵlāmšṭwā zādājŭŋ zāpewne wem jā cŭ tū ṭājŭŋ nā šercu šwujim neprijāznŭ 'i cŭ jāwnŭ mŭwŭŋ [77] 'ā čemŭ newizi člŭwek žesmi zāpewne

4. šṭwurilismi 'ūd menškej ḵrŭpli wudi celeşnej 'ā wiziž gŭ že¹¹³ neprijāzelem mne jāwnim [78] 'i dāj[e]¹¹⁴ nām 'i pŭdbije dlā nāš pŭdŭbenšṭwŭ

5. nemŭžnŭsc 'i zāpŭmnāl šwŭje šṭwurene reḵl ṭŭje¹¹⁵ 'ūbbaj ḵṭŭ 'ūžiwī ḵŭsci 'a 'ūni žgnile šŭŋ [79] mŭw jā muḥammad 'ūžiwī ṭŭ ṭen

6. ḵṭŭrij te ḵŭsci ḥcŭnc 'ūṭwuril perwših čāšŭw 'ūn ješt wšitḵŭ ṭwuric wiedŭmij [80] ṭen bŭg ḵṭŭrij 'ūčinil

7. dlā wāš 'ūd drewā¹¹⁶ zelŭnegŭ 'ūgen preṭŭ wī š-ṭegŭ wicirājŭnc¹¹⁷ pālice [81] 'ābŭ

8. neješt mŭcniŋ ṭen ḵṭŭrij šṭwuril nebŭšā 'i zeme mŭcŭ šwujŭŋ nā ṭim žebi 'ūṭwuril ṭākež [wlāsne ṭim pŭdŭbenšṭām]¹¹⁸

арк. 367b

¹⁰⁸ ТНББ 9:5: čemŭ mī; TXЮ 373b:5: čemŭ wī.

¹⁰⁹ TXЮ 373b:5: 'opruč boḡā 'allaha.

¹¹⁰ TXЮ 373b:5: mojej.

¹¹¹ TXЮ 373b:5: dlā niḥ powāḡon.

¹¹² ТНББ 9:7, TXЮ 373b:6: ṭih.

¹¹³ Глоса: 'aṭŭ ṭŭ ješt 'ub̄baj ḥalafŭw šin newernik bŭžij. ТНББ: ṭŭ ješt 'ubaj ḥalafaw šin newernik bŭžij. TXЮ 373b:7 у асноўным тэксце: ješt 'ūbbaj ḥalaf šin newernik božij.

¹¹⁴ TXЮ 373b:7: dāje.

¹¹⁵ TXЮ 374a:1: ṭen.

¹¹⁶ ТНББ 10:3: ž-drewā; TXЮ 374a:1: ž-džewā.

¹¹⁷ ТНББ 10:4; TXЮ 374a:3: wicinājŭnc.

¹¹⁸ Тэкст нечытальны, моцна зацёрты; адноўлены паводле ТНББ: 'ūṭwuril ṭāke wlāsne ṭim pŭdŭbne; TXЮ 374a:4: 'ūṭwožil ṭāke wlāsne ṭim podobenšṭām.

1. 'i 'ūwšem mūcen jeṣt bū 'ūn jeṣt ṣṭwurižel
wiedūmij 'i mūdrij [82] žāpewne mūc jeḡū kedi
žāḥce cū ҡūlweḡ 'ūṭwuriž reče¹¹⁹ ṣṭānse
2. žārāṣ ṣṭāne [83] 'ūčiščājce 'i ḥwālce būḡā ṭeḡū
ḡṭūrij mā w renḡū ṣwiḡ wlāze ҡrulewṣṭwā ze-
wšiṣṭkimi
3. rečūmā 'i dū neḡū pūwrūciciše

---

¹¹⁹ ТНББ 10:6: nā ṭū wneṭ reče, TXIO 374a:4: nā ṭo' wneṭ benze žeče.